

Višje sodišče v Ljubljani
Civilni oddelek

VSL Sklep II Cp 2675/2017
ECLI:SI:VSLJ:2018:II.CP.2675.2017

Evidenčna številka: VSL00013167
Datum odločbe: 06.06.2018
Senat, sodnik posameznik: Metoda Orehar Ivanc (preds.), Tadeja Primožič (poroč.), Tanja Kumer
Področje: OBLIGACIJSKO PRAVO - POGODBENO PRAVO - VARSTVO POTROŠNIKOV
 ničnost kreditne pogodbe - nepošteni pogoji v potrošniških pogodbah - znatno neravnotežje v pogodbenih pravicah in obveznostih strank - dolgoročni kredit v CHF - valutno tveganje - pojasnilna dolžnost banke - Direktiva Sveta 93/13/EGS - obseg pojasnilne dolžnosti - varstvo potrošnikov - kršitev pojasnilne dolžnosti - načelo vestnosti in poštenja
Institut:

Jedro

Sodišče prve stopnje bo moralo skrbneje oceniti, ali tožnika na podlagi informacij, ki jima jih je posredovala toženka, res nista mogla oceniti posledic sprememb tečaja CHF v razmerju do EUR oziroma SIT za obseg njenih pogodbenih obveznosti, upošteva njuno izobrazbo, kar zlasti velja za tožnika, ki je diplomirani ekonomist. Nadalje bo moralo sodišče natančneje presoditi, ali toženka ob sklepanju pogodbe res ni ravnala v dobri veri. V tem okviru bo moralo oceniti tudi pisni izjavi prič, ki ju izpostavlja pritožba. Predvsem pa se bo moralo podrobneje izreči o tem, ali je prišlo do bistvenega povečanja obveznosti tožnikov in s tem do znatnega neravnotežja v pravicah in obveznostih pogodbenih strank. Nenazadnje bo moralo sodišče prve stopnje pri ponovnem sojenju uporabiti tudi sodno prakso, ki se je v zadnjem času izoblikovala pri obravnavanju tovrstnih zahtevkov potrošnikov iz kreditnih pogodb v tuji valuti. Ni izključeno, da bo zaradi celovite ugotovitve vseh odločilnih dejstev moralo pravnima strankama dopustiti tudi dopolnitev njunega trditvenega in dokaznega gradiva.

Izrek

- I. Pritožbi se ugodi, izpodbijana sodba se razveljavi in zadeva vrne sodišču prve stopnje v novo sojenje.
- II. Odločitev o stroških pritožbenega postopka se pridrži za končno odločbo.

Obrazložitev

1. Sodišče prve stopnje je rabsodilo, da je nična pogodba o dolgoročnem deviznem kreditu v CHF št. ..., ki sta jo dne ... sklenili pravdni stranki.
2. Toženka se v pritožbi sklicuje na vse zakonske pritožbene razloge ter na kršitev ustavnih pravic do enakosti pred zakonom, do enakega varstva pravic, do poštenega sojenja in do pravnega sredstva. Predlaga spremembo izpodbijane sodbe in zavrnitev tožbenega zahtevka, podrejeno pa razveljavitev sodbe in vrnitev zadeve sodišču prve stopnje v novo sojenje. Pravno zmotno je stališče, da ima lahko morebitna kršitev pojasnilne dolžnosti za posledico ničnost pogodbe. Sodišče je napačno ugotovilo, da je banka vedela ali bi morala vedeti, da bo v prihodnosti prišlo do krepitev CHF v razmerju do EUR. Pri tem je nekritično upoštevalo zgolj en dokaz, namreč izsek iz toženkinega letnega poročila, ostalih dokazov, ki dokazujejo nasprotno, pa ni upoštevalo, niti ocenilo. Prav tako ni upoštevalo, da je tožnik diplomirani ekonomist, ki je tedensko spremljal gibanje menjalnega tečaja in bi se zato neugodnim posledicam kreditne pogodbe lahko izognil, pa tega po lastni izbiri ni storil. Z izpodbijano sodbo je sodišče arbitrarno odstopilo od sodne prakse. Predvsem pa se ni opredelilo do bistvenih navedb in dokazov, ki jih je ponudila toženka. Sodba nasprotuje sama sebi, saj zagovarja stališče, da je kreditna pogodba nična, hkrati pa ugotavlja, da ni podan nobeden od razlogov za ničnost pogodbe. Toženka vztraja, da je izpolnila svojo pojasnilno dolžnost. Nihče ni vedel, kako se bo menjalni tečaj gibal v prihodnosti. Banka v svojem letnem poročilu ni napovedovala prihodnjega gibanja menjalnega tečaja EUR - CHF. Sicer pa ni prišlo do bistvenega povečanja obveznosti tožnikov. Pojasnilna dolžnost ne zajema bodočih dejstev, ki jih stranka nima pod nadzorom. Tožnika bi se tveganjem lahko izgonila, vendar sta spremembo v evrski kredit zahtevala šele pred vložitvijo tožbe, junija 2015. Končno je Višje sodišče v Ljubljani v bistveno enaki zadevi III Cp 2452/2016 pritrnilo sodišču prve stopnje, da je zahtevek na ničnost kreditne

pogodbe neutemeljen, hkrati pa pojasnilo, da se sodba Sodišča EU v zadevi C-26/13, na katero se sklicuje izpodbijana sodba, nanaša na povsem drugačno dejansko in pravno podlago.

3. Tožnika v odgovoru na pritožbo predlagata njeno zavrnitev. Pritrjuje razlogom izpodbijane sodbe in obrazloženo nasprotujeta pritožbenim trditvam.

4. Pritožba je utemeljena.

5. Sodišče prve stopnje je svojo odločitev oprlo na ugotovitev, da je toženka pri sklepanju sporne kreditne pogodbe s tožnikoma kršila pojasnilno dolžnost. Čeprav je vedela, da bo po sklenitvi pogodbe prišlo do krepitve CHF v razmerju do EUR oziroma SIT, je tožnikoma predstavila le gibanje tečajev oziroma valutne spremembe v obdobju od 1999 do 2008, ne da bi ju opozorila na bodoča valutna tveganja. Tožnika sta zato utemeljeno sklepala, da tveganje spremembe menjalnega tečaja ni realno in da gre za varen kredit.

6. Po presoji pritožbenega sodišča je izpodbijana odločitev vsaj pre nagljena, če že ne zmotna.

7. Sodišče prve stopnje se v sodbi sklicuje na 86. člen Obligacijskega zakonika (OZ), po katerem je nična pogodba, ki nasprotuje ustavi, prisilnim predpisom ali moralnim načelom, če namen kršnega pravila ne odkazuje na kakšno drugo sankcijo ali če zakon v posameznem primeru ne predpisuje kaj drugega. Sodba pa ne daje odgovora na vprašanje, katero pravno ali moralno pravilo naj bi toženka prekršila.

8. Zakon o potrošniških kreditih (ZPotK)¹, ki je veljal v času sklenitve kreditne pogodbe, ni podrobneje določal pojasnilne dolžnosti. Banki je naložil le splošno obveznost, da mora pred sklenitvijo pogodbe seznaniti potrošnika z vsemi pogoji kreditne pogodbe (prvi odstavek 6. člena ZPotK), ter še, da mora biti vsebina kreditne pogodbe zapisana enostavno in razumljivo (prvi odstavek 7. člena ZPotK). Kakšni morajo biti pogodbeni pogoji, določa tudi Zakon o varstvu potrošnikov (ZVPot)², ki za nejasna določila terja razlago v korist potrošnika (peti odstavek 22. člena ZVPot), izrecno pa prepoveduje nepošteno pogodbene pogoje, za katere je predvidena sankcija ničnosti (23. člen ZVPot). Potemtakem so nični le nepošteni pogodbeni pogoji, takšni pa so tisti, ki v škodo potrošnika povzročijo znatno neravnotežje v pogodbenih pravicah in obveznostih strank ali povzročijo, da je izpolnitev pogodbe neutemeljeno v škodo potrošnika ali da je izpolnitev pogodbe znatno drugačna od tistega, kar je potrošnik utemeljeno pričakoval, ali tisti, ki nasprotujejo načelu poštenja in vestnosti (prvi odstavek 24. člena ZVPot).

9. Sodišče prve stopnje sporne kreditne pogodbe in ravnanja pogodbenih strank pri njeni sklenitvi ni presojalo na ta način. Nedvoumne odgovora na vprašanje, ali so pogodbena določila, ki opredeljujejo obveznosti tožnikov v zvezi z vračilom kredita, jasna in kako sta jih tožnika razumela, namreč sodba ne daje. Iz obrazložitve sodbe je sicer mogoče razbrati stališče sodišča prve stopnje, da tožnikoma valutno tveganje ni bilo ustrezno pojasnjeno, kar pa bi terjalo presajo nepoštenosti glavnega predmeta pogodbe, ki je v sodbi izostala. Sodba tudi nima jasne ugotovitve, da je toženka ravnala v nasprotju s svojo profesionalno skrbnostjo; na njeno nedobrovernost bi morebiti lahko kazala ugotovitev sodišča prve stopnje, da naj bi toženka vedela, da bo po sklenitvi pogodbe prišlo do krepitve CHF v razmerju do EUR, čemur pritožba sicer obrazloženo nasprotuje. Predvsem pa sodišče prve stopnje ni ugotavljalo obstoja znatnega neravnotežja med pravicami in obveznostmi pogodbenih strank. Prav tako sodba nima jasnega zaključka o tem, da je toženka vedela, da tožnika pogodbe ne bi sklenila, če bi jima toženka v zadostni meri in vsebinsko pojasnila valutno tveganje. Vprašljiv je torej zaključek, da je sporna pogodba v celoti nična.

10. Izpodbijana sodba tako nima razlogov o odločilnih dejstvih, saj je zaradi zmotnega materialnopravnega izhodišča ostalo dejansko stanje v postopku na prvi stopnji nepopolno ugotovljeno. Kot pravilno izpostavlja pritožba, je sklicevanje sodišča prve stopnje na sodbo Višjega sodišča v Ljubljani III Cp 2452/2016 z dne 4. 1. 2017 očitno zgrešeno. Kršitev pojasnilne dolžnosti nima vedno za posledico ničnosti pogodbe, ampak nujno terja še presajo nepoštenosti pogodbenega pogoja, pri tem pa ugotovljena nepoštenost pogodbenega pogoja lahko povzroči ničnost celotne pogodbe le, če pogodba brez nedovoljenega pogoja ne more obstati.

11. Sodišče druge stopnje je po navedenem ugodilo pritožbi, izpodbijano sodbo razveljavilo in zadevo na podlagi 355. člena Zakona o pravnem postopku (ZPP) vrnilo sodišču prve stopnje v nov postopek. Sodišče prve stopnje bo moralo skrbneje oceniti, ali tožnika na podlagi informacij, ki jima jih je posredovala toženka, res nista mogla oceniti posledic sprememb tečaja CHF v razmerju do EUR oziroma SIT za obseg njunih pogodbenih obveznosti, upoštevaje njuno izobrazbo, kar zlasti velja za tožnika, ki je diplomirani ekonomist. Nadalje bo moralo sodišče natančneje presoditi, ali toženka ob sklepanju pogodbe res ni ravnala v dobri veri. V tem okviru bo moralo oceniti tudi pisni izjavi prič J. I. in M. K., ki ju izpostavlja pritožba. Predvsem pa se bo moralo podrobneje izreči o tem, ali je prišlo do bistvenega povečanja obveznosti tožnikov in s tem do znatnega neravnotežja v pravicah in obveznostih pogodbenih strank. Nenazadnje bo moralo sodišče prve stopnje pri ponovnem sojenju uporabiti tudi sodno prakso, ki se je v zadnjem času³ izoblikovala pri obravnavanju tovrstnih zahtevkov potrošnikov iz kreditnih pogodb v tuji valuti. Ni izključeno, da bo zaradi celovite ugotovitve vseh odločilnih dejstev moralo pravnima strankama dopustiti tudi dopolnitev njenega trditvenega in dokaznega gradiva.

12. Odločitev o stroških pritožbenega postopka je odvisna od končnega izida pravde, zato je sodišče druge stopnje odločitev o njih pridržalo sodišču prve stopnje (tretji odstavek 165. člena ZPP).

¹ Uradni list RS, št. 70/2000, 41/2004, 111/2007.

² Uradni list RS, št. 20/1998, s spremembami ali dopolnitvami.

³ Resda šele po izdaji izpodbijane sodbe - tako sklep Vrhovnega sodišča Republike Slovenije II Ips 201/2017 z dne 7. 5. 2018 ter odločbe Višjega sodišča v Ljubljani II Cp 1504/2017 z dne 14. 2. 2018, II Cp 1835/2017 z dne 11. 4. 2018, II Cp 849/2017 z dne 6. 6. 2018.

Zveza:

RS - Ustava, Zakoni, Sporazumi, Pogodbe

Obligacijski zakonik (2001) - OZ - člen 86

Zakon o potrošniških kreditih (2000) - ZPotK - člen 6, 6/1, 7, 7/1

Zakon o varstvu potrošnikov (1998) - ZVPot - člen 22, 22/5, 23, 24, 24/1

Datum zadnje spremembe:27.09.2018